

'Hvordan skal din rottepark se ud?'

I årevis har samfundet hældt millioner ud ad vinduet i et forgæves forsøg på at gøre stofbrugere stoffri. Stop dette vanvid og brug pengene fornuftigere, lyder opfordringen fra Nanna Gotfredsen, der i 15 år har arbejdet som jurist i øjenhøjde med stofbrugere og prostituerede.

AF ULRIK DAHLIN

Da den amerikanske præsident Richard Nixon i 1971 erklærede den skæbnesvangre 'krig mod narko', skete det bl.a. med reference til nogle berømte rotteforsøg, hvor rotter isoleret i hver deres trange bur havde haft fri adgang til narko: Rotternes afhængighed steg, og det samme gjorde forbruget af narko.

Ni år senere blev forsøget med fri narko til rotter gentaget af den canadiske psykolog Bruce Alexander. Hans tese var, at det mere var isolationen i burene end narkoen selv, der gjorde rotterne til narkomaner. Han anbragte forsøgsdyrene i en rottepark med adgang til leg og formering foruden fri narko. Rotternes narko-forbrug viste sig at være langt mindre end i de tidligere forsøg.

Alexanders forsøg har været som skriften på væggen for juristen Nanna Gotfredsen, der netop har fej-

ret 15-årsjubilæum med organisationen Gadejuristen.

'For mig at se viser Alexanders rotteparker, at det ikke nytter at kigge på stofferne som den eneste eller blot den vigtigste årsag til stofbrugernes problemer. For stofbrugere er stofferne tværtimod et forsøg på at finde en løsning på deres ofte massive problemer. Så det bedste, man kan gøre for en stofbruger, er at sige skidt med stofferne, men hvad kunne du ellers tænke dig? Eller sagt på en anden måde: Hvordan skal din egen rottepark se ud,' siger Nanna Gotfredsen.

Hun etablerede sammen med to sygeplejersker Gadejuristen på en bænk på Hovedbanegården som en symbolsk markering af, at indsatsen skulle foregå ude på gaden, hvor stofbrugere, hjemløse og prostituerede holder til. Sådan er det stadig, selv om Gadejuristen nu har seks ansatte, et årligt budget på fire millioner og delvist er på finansloven: Et par eftermiddage og aftener om ugen er Nanna Gotfredsen eller

andre fra Gadejuristen ude i kvarteret nær Hovedbanegården og på åbne stofscener i enkelte andre større byer med en gammel ladcykel, der fungerer som et rullende kontor. Årligt har Gadejuristen ca. 5.000 personkontakter, og organisationen varetager omkring 1.300 sager om året.

'Det drejer sig især om stofbehandling, bolig, herberg, anbragte børn og bødesager. Og så er der selvfølgelig også en del sager om anmeldelse om vold. Stofbrugere lever, som de fleste sikkert kan forestille sig, et udsat liv og er meget oftere udsat for vold og overgreb end normalbefolkningen, ikke mindst fra den skruppelløse underverden, som vi overlader reguleringen af narkotikamarkedet til,' siger Nanna Gotfredsen.

Efterlyser handlingsplan

I de senere år er der sket en række lokale fremskridt i de større byer som f.eks. fixerum og lægeordineret heroin til de mest udsatte stofbrugere, men der er langt endnu, før Nanna Gotfredsen er tilfreds. Hun efterlyser både en samlet narkotikapolitisk handlingsplan fra regeringen og en socialpolitisk havarikommission.

'I alt for mange år har indsatsen været fragmenteret – hvis ikke ligefrem i indbyrdes konflikt. Det så vi f.eks., da man med den ene hånd delte gratis kanyler ud til stofbrugere her i kvarteret, mens man med den anden hånd samtidig håndhævede forbudszoner og konfiskerede stoffet fra brugerne.'

Ifølge Nanna Gotfredsen bruger samfundet millioner på at få stofbrugere gjort stoffri til ingen nytte. Selv om behandlingssystemet umiddelbart ser effektivt ud med massevis af ind- og udskrivninger af stofbrugere, ser Nanna Gotfredsen det som et 'hamsterhjul'.

'Vi drøner rundt og rundt, men vi kommer ingen vegne. Det er så svært at få rejst en diskussion om nytten af, at vi år efter år bruger hundredevis af millioner på et behandlingssystem, selv om systemet ikke producerer noget som helst anvendeligt.'

– Gør behandlingssystemet slet ikke noget godt efter din opfattelse?

'Jo, det giver da nogle stofbrugere tag over hovedet, ligesom det giver dem en vis opfyldning. Og frem for alt fjerner det for en vis periode frygten for, at nogen rundt om det næste hjørne står klar til at skære

en af dine fingre af, hvis du har ubetalt gæld. Men derudover hælder vi efter min mening pengene ud ad vinduet.' Her henviser Nanna Gotfredsen igen til statistikken.

'Otte ud af ti opioidafhængige (bl.a. opiumsprodukter, red.), der sendes i døgnbehandling, er tilbage på stofferne inden et år. Og en stor del af de resterende genoptager siden deres brug. Sådan var det for 40 år siden, og sådan er det også i dag,' siger hun

Ligeledes bruger samfundet ukendte beløb på at sætte stofbrugere i fængsel.

'Det hjælper bare ikke at sætte stofbrugere i fængslet. Tværtimod viser statistikken, at to ud af tre af samtlige indsatte har en relation til narko, og at stofbrugere stort set altid kommer værre ud, end de var, da de kom i fængslet, bl.a. fordi de ikke længere har et sted at bo og ofte har oparbejdet en stor illegal gæld.'

Derfor skal Danmark sadle om i narkopolitikken.

'For de svært stofafhængige er stofferne ikke deres problem. Deres virkelige problem er deres traumer, deres indre smerte, depression og andre psykiske lidelser samt den uendelige række af nederlag, som ikke forsvinder, bare fordi samfundet lidt robust siger: Tag dig nu lige sammen og bliv stoffri.'

Nanna Gotfredsen betegner stofafhængighed som en tilstand. Men ikke som en regulær sygdom.

'Det er komplet meningsløst blot at tale om svær stofafhængighed som en sygdom. Som jeg ser det, er stofferne mere end noget andet en funktional tilpasningsstrategi for de personer, der altid har haft et lorteliv. Et liv uden position, mening, netværk, psykisk stabilitet, venner, familie eller omgang med egne børn. Derfor nytter det efter min mening ikke, at samfundet hele tiden har fokus på stofferne, for de er ikke problemet, men derimod et fortvivlet forsøg fra brugernes side på at finde en løsning på deres egentlige og massive problemer.'

Sådan kunne rotteparken se ud

'Allerførst skal man afkriminalisere dem, der bruger stof. I stedet kan man koncentrere den politimæssige indsats på den ikke-stofbrugende underverden.'

Samfundet bør udlevere stofferne til stofbrugere, sådan som man allerede gør med den lægeordnede heroin til de allersvageste stofbrugere.

'Det ville være bedre og billigere, end sådan som

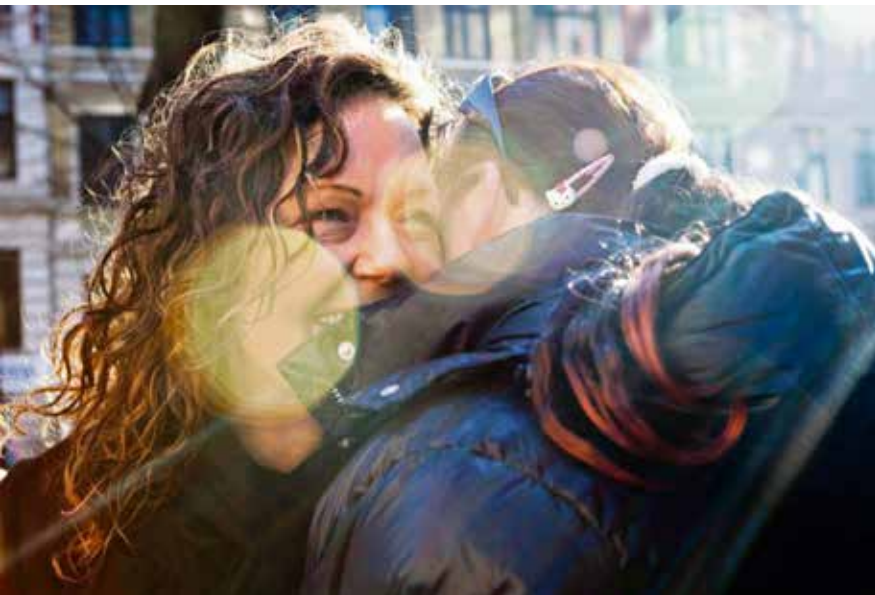

FOTO: KRISTINE KILLERICH

Nanna Gotfredsen har igennem 15 år hjulpet stofbrugere omkring Halmtorvet med juridisk rådgivning. Hendes mange år på gaden har overbevist hende om, at man må holde op med at fokusere på stofferne som årsagen til stofbrugernes problemer. Tværtimod anser stofbrugerne stofferne som en funktionel løsning på deres lorteliv.

vi tillader systemet at fungere i dag, hvor det er underverdenen, der står for reguleringen af stofmarkedet. Vi kan se, at hver gang myndighederne forbyder et stof og får sat det på forbudslisten, er underverden klar til at tilbyde et nyt alternativ, der tilnærmelsesvis ligner det netop forbudte stof, men hyppigt er mere skadeligt. Ligeegyldigt hvad vi gør med kontrolindsatser og forbud, så er underverden foran os.'

Det vil også føre til, at stofbrugerne kunne få adgang til stoffer, der er mere rene.

Ifølge Nanna Gotfredsen er det således ikke muligt i dag på gadeplan at skaffe kokain, som ikke er tilsat Levamisol, som er en form for kvægmedicin. Der er ingen kendt forklaring på, hvorfor dette stof findes i kokainen, men det formodes at være tilsat meget tidligt i processen.

'Og det er jo ikke sådan, at man kan stille spørgsmål til leverandørerne,' siger Nanna Gotfredsen

og forklarer, at der tilsvarende nogen gange kan være miltbrandspor i heroin. Her er forklaringen, at opium i Afghanistan tørres i solen spredt ud på gedehuder, og fra gedernes afføring kan der komme miltbrandspor.

'Det er kendte uønskede effekter af kriminaliseringen, som aldrig ville få lov til at finde sted, hvis der var tale om et lægemiddel eller en almindelig reguleret produktion,' siger Nanna Gotfredsen.

'Vi skal rumme, at stofbrugerne bruger stoffer. Den bedste behandling, jeg kender, er, hvis en stofbruger bliver forelsket, så også for stofbrugere er det vigtigste at skabe sig en meningsfuld tilværelse. Vi må hjælpe dem med at skabe et liv, de har lyst til at være i, og hvor de ikke hele tiden mister.' ■

STOF takker Nanna Gotfredsen og Ulrik Dahlin for tilladelse til at bringe denne artikel, som var at læse i Information d. 27.9.2014.

Læs mere om Bruce Alexanders 'Rat Park' i Liese Reckes artikel i STOF nr. 15, s. 86.

Store huller i dansk sprøjteudlevering

Det står skidt til med den kommunale udlevering af sterilt injektionsudstyr i Danmark. Alt for mange kommuner udleverer slet ikke, og mange kommuners praksis er hverken i overensstemmelse med dansk eller international viden på feltet.

AF JOHANNE GREDAL NØRVIG, FILIP SOOS
& NANNA GOTFREDSEN

I op imod halvdelen af landets kommuner har intravenøse stofbrugere ikke adgang til gratis, sterilt injektionsudstyr, og kun tre kommuner følger de internationale anbefalinger når det drejer sig om den kommunale sprøjteudlevering. Det viser en omfattende kortlægning fra Gadejuristen, der i august måned er udgivet i rapporten *Intravenøse stofbrugeres adgang til rent injektionsudstyr i Danmark*.

Kortlægningen afslører samtidig, at situationen er en helt anden, end det hidtil har været antaget fra centralt hold. Dette fremgår af flere ministersvar, der også har bragt det faktum frem i lyset, at en række kommuner i årevis har modtaget øremærkede statstilskud til dele af sprøjteudleveringen, selvom der ingen udlevering finder sted.

Gadejuristen har i 2013 været i kontakt med samtlige danske kommuner og en lang række apoteker over hele landet for at undersøge praksis. Rapporten giver dermed et detaljeret billede af såvel omfang som konkret praksis og leverer samtidig en evidensbaseret gennemgang af international *best practice* for udlevering af sterilt injektionsudstyr.

Hele 34 kommuner har i kortlægningen svaret, at de slet ikke udleverer injektionsudstyr. Yderligere 24 kommuner har kun udlevering i behandlingsregi og dækker således ikke den markante andel af IV-stofbrugere, der ikke er kendt i behandlingssystemet. I rapporten 'Narkotikasituationen i Danmark 2013' anslår Sundhedsstyrelsen således, at mellem halvdelen og to tredjedele af de intravenøse stofbrugere ikke er kendt i behandlingssystemet.

Blandt de kommuner, der har en udleveringsordning, er der samtidig meget ringe oplysning om, hvor og hvornår der kan afhentes injektionsudstyr.

Det fremgår eksempelvis sjældent af kommunernes hjemmesider, ligesom det viste sig at skulle indebære meget store anstrengelser at finde frem til oplysningerne telefonisk.

Dermed står undersøgelsens resultater i skarp kontrast til en opgørelse udarbejdet af Kommunernes Landsforening, KL, fra 2009, hvor det blev konkluderet, at 'antallet af misbrugere, som har adgang til nyt værktøj, er meget højt'. Undersøgelsen fra KL var imidlertid baseret på besvarelse fra (formentlig) blot 34 kommuner. Alligevel er der fra dansk side på denne baggrund afrapporteret til EMCDDA, at der i Danmark er '100 pct.' tilgængelighed, når det gælder sterilt injektionsudstyr. (1)

Kosteffektivt tiltag

Udlevering af sterilt injektionsudstyr er et veldokumenteret skadesreducerende tiltag, for længst anerkendt af FN-organer som UNAIDS, WHO og UNODC. Et tiltag, som samtidig er yderst kosteffektivt. Uden adgang til sterilt injektionsudstyr genbruges og deles 'værktøjet', hvilket giver højrisiko for blodforgiftning, infektioner og bylder, betændelse i hjerteklapper og knogler samt smitte med hiv og hepatitis.

Sundhedsstyrelsen anslår, at op imod 90 procent af de 13.000 IV-stofbrugere i Danmark er smittet med hepatitis C. I tre ud af fire nye tilfælde, der blev anmeldt i 2013, var det en IV-stofbruger, der var smittet. (2) Også hiv er mere udbredt hos IV-stofbrugere og forekommer således op til 50 gange oftere end blandt almenbefolkningen.

Der er blevet udleveret sprøjter og kanyler i Danmark siden 1986. Også på den baggrund vækker det opsigt, at hele 34 kommuner slet ikke udleverer nogen former for sterilt injektionsudstyr. Heroverfor står, at blot én behandling af hepatitis C koster 500.000 kr. alene i medicinudgifter, mens medicinsk hiv-be-